

MI A GYÖK A MAGYAR NYELVBEN

GYÖK fogalma az, amiből valami kijő, kinő, ered, származik, keletkezik, és ezáltal töve, törzse lesz a gyök valaminek.

Értelemszerűen az **ősgyökök** maguk a hangok, megemlítve, hogy gyakran nehéz meghúzni az egyes hangok közötti határt (DJ-GY, NG...stb.).

A legősibb egyiptomi hieroglifákkal a hangok jelentését igyekeztek ábrázolni.

Egyes hangcsoportosulások, mivel egy egész szócsalád töveként előfordulnak, ezért értelemszerűen gyöknek tekinthetők.

Vannak olyan hangcsoportosulások, amelyek köré szócsalád bár nem képződik, azonban a jelentéséből kinőtt valamilyen fogalom. Szerintem ezeket is el kell fogadni gyöknek. Idetartoznak elsősorban a toldalékok, igekötők.

Az egyes gyökök az összekapcsolódásuk révén alapjaiban megtartják formájukat, az esetleges módosulásuk pl. kő-kövi, nyár-nyaral ...stb. szabályozott formában történhet.

Értelemszerűen a magánhangzók is a gyök részét képezik, annak ellenére, hogy toldalékolásnál módosulhatnak. Magánhangzók nélkül nem lehet kiejteni a gyököt.

Az írás a gyökök ábrázolásának útján fejlődött, illetve bonyolódott el, majd visszatértek az ősgyökök jeleléséhez. A gyök értelmezése független attól, hogyan rögzítik írásban.

Általánosságban megfogalmazható, hogy a szavainkat gyökökre bonthatjuk, és ez a felbontás nem mindig egyértelmű, hiszen maguk a gyökök is az ősgyökből épülnek fel.

Az F hang a szó elején gyakran önálló gyök
Figyelmet odairányít valamire

- 1) FŰ, fűszer, fűszál, fűszagú, fűvészkert... stb. esetekben a FŰ szó jelentése, mint gyöktartalom könnyedén felismerhető, tovább nem érdemes vele foglalkozni.
- 2) F_üdü (székelyeknél használják bódukra)
F_üz, fűzér, felfűz, összefűzi a szavakat, (ÜZ: üzen)
F_üst,
F_ül, füles, füllett,
- 3) FÜLL fülled, fülleszt,
FÜG, függés, függöny
FÜR, fürdik, fürj, fürge, fürtt, fürész, fürkészdarázs
FŰT, fűtőtest
FÜTTY füttyörészik

Elméletben lehet beszélni gyökképletekről, azonban gyakorlati jelentőségét inkább csak az informatikai fejlesztésekben tudom elképzelni.

Az egyes gyökök előfordulásának gyakorisága semmilyen összefüggésben nincsen azzal, hogy milyen régen stabilizálódott a nyelvünkben, hanem kizárólag a bennük lévő hangok által kifejezett tartalom határozza meg azt.

Egyes gyökök eredeti tartalmát már nehéz felismerni (hangelemzés szükséges), önálló szóként megszűntek (vagy sohasem léteztek), aminek elsősorban a gondolkodásunk megváltozása az oka. Szerintem ezeket szokták elvont gyökként emlegetni, pl: IB, TEN

Egyetértek Varga Csabával abban, hogy a helyes elválasztást valóban a gyökök mentén kellene végezni, bár sok problémás esetet kellene így kezelni, és ezért egyszerűbb a mai elválasztási rendszer, aminek viszont az a nagy hátránya, hogy nem segíti a gyermekeket a szövegértésben.

Raig Mária Magdolna